

Ignacy Ścibor Marchocki jako charyzmatyczny lider-reformator

Naukowe badania życia i działalności podolskiego pana Ignacego Ścibor Marchockiego – inicjatora gospodarczych, społecznych i religijnych reform przy końcu XVIII i pierwszej połowie XIX wieku wywołuje żywe zainteresowanie współczesnych ukraińskich historyków, archiwistów, krajoznawców, dziennikarzy oraz szerokiego kręgu społeczeństwa. Zainteresowanie dla tej nieprzeciętnej postaci należy tłumaczyć tym, że nasze społeczeństwo potrzebuje teraz reformatorów po upadku Związku sowieckiego i powstaniu niepodległej Ukrainy.

W warunkach istnienia rosyjskiego imperium Ignacemu Ścibor Marchockiemu udało się stworzyć unikalne państwo, które nazwał „Państwem Minkowieckim”.

Państwo to było zorganizowane na zasadach konstytucyjno-prawnych z uwolnionym od pańszczyzny chłopstwem, w okresie 30 lat w jego wsiach leżących w powiecie uszyckim podolskiej guberni.

Ignacy Ścibor Marchocki wprowadził reformy, których mogliby pozazdrościć autorzy najbardziej fantastycznych utopii, marzyciele oraz rewolucyjniści różnych gatunków.

Każda działalność Ignacego Ścibor Marchockiego warta jest oddzielnej analizy. Dla naszej analizy proponujemy oprzeć się na wywodach niemieckiego socjologa Maksa Webera. Zgodnie z jego teorią charyzmatyczny lider z urodzenia ma duże intelektualne, organizatorskie oraz oratorskie zdolności, które przydają się szczególnie w sytuacjach kryzysowych i wręcz rewolucyjnych. Wszystkim tym kryteriom odpowiadał hrabia Ignacy Scibor Marchocki. Jego reformatorska działalność przypadła w okresie kryzysu feudalno-pańszczyźnianego systemu w Rosyjskim Imperium.

Reformatorzy w krajach Europy zachodniej szukali dróg wyjścia z kryzysu feudalnego.

Reformy Ignacego Scibor Marchockiego były prowadzone za milczącym przyzwoleniem carskiej władzy, gdyż były nowatorskie i humanitarne. Nawet ideologiczny oponent Ignacego Marchockiego, autor artykułu: *„Walka miejscowego kleru z pogańskimi praktykami Marchockiego na cześć rzymskiej bogini płodności Ceres”* umieszczając ten artykuł w *„Podolskich eparchialnych wiadomościach”* był zmuszony napisać: *„Cała nowatorska działalność Marchockiego była ukierunkowana na polepszenie bytu jego podwładnych. Ludzie dobrze rozumieli pana Marchockiego i dobra pamięć o Marchockim przetrwała do naszych dni”*.

Fundamentem charyzmatycznej działalności jest unikalna zdolność przyciągania do siebie innych ludzi oraz ich oczarowania. Tę cechę M. Weber nazywa charyzmą, co w języku greckim znaczy *Dar Boży*. Czy dar ten posiadał Ignacy Scibor Marchocki? Oczywiście że tak!

W innym przypadku nie byłby romantycznym i mitologicznym przedstawicielem w dziełach poetów ukraińskiej szkoły. Marchocki występuje też w dziełach literatury polskiej, a mianowicie: Juliusza Słowackiego, Korsaka i Grozy, którzy odwiedzali Państwo Minkowieckie i byli zafascynowani dziełami Marchockiego.

Polski pisarz i historyk Józef Antoni Rolle, który był lekarzem w Kamieńcu Podolskim stwierdza, że Marchocki dobrze znał prawo rzymskie, znał też dzieła filozofów greckich, a szczególnie dzieła Platona i głoszone przez niego idee o mądrych wodzach. Znał dzieła francuskich encyklopedystów i filozofów epoki oświecenia, Rousseau i Woltera. Lider charyzmatyk zawsze jest człowiekiem niestandardowym i proponuje własne rozumienie hierarchii idei i moralności.

Nie ma charyzmatycznego lidera, który służy sam sobie. Lider zawsze jest sługą nadzwyczajnej idei i kierownikiem grupy ludzi, którzy za nim podążają. Gdy tylko stał się Marchocki właścicielem klucza 15 wsi natychmiast ogłosił swój manifest, w którym zawarł cel swojego życia, a mianowicie: Doskonalenie gospodarki rolnej zachęcając rolników do prowadzenia nowatorskich metod uprawy roli. Postanowił uczynić życie poddanych chłopów lżejszym, przetworzyć niewolnictwo w zrozumiałą wolność, nadać chłopom prawa podobnie jak zrobił to Solon dla Ateńczyków, który dał takie prawa, jakie Ateńczycy potrafili skosztować.

Charyzmatyczny lider odmawia sobie życiowych przyjemności na korzyść zrealizowania swoich marzeń oraz idei. Ignacy Scibor Marchocki nie korzystał z drogich podróży, hucznych zabaw, nie lubił gry w karty, nie lubił pijaństwa. Pragnął tylko spokoju w swoim Państwie Minkowieckim.

Ignacy Scibor Marchocki rozumiał, że religia jednoczy gromadę. Podczas jednej z podróży do Saksonii odwiedził kolonię gernguterów i zafascynował się ich surowymi zwyczajami, postępową organizacją pracy w manufakturach. Natchnęło go to do przeprowadzenia reform w swoich majątkach.

Reformy przeprowadził w latach 1794-1806. Wyznawał zasadę: Najpierw Bóg a później praca. Dla uwiecznienia w pamięci przyszłych pokoleń uwolnienie chłopów z odrabiania pańszczyzny wprowadził święto rzymskiej bogini płodności Ceres. W święcie tym brali udział chłopci cieszący się z urodzajów. Były to dożynki nawiązujące do obyczajów starożytnych. Hrabia Scibor Marchocki upiększał swoje Minkowieckie Państwo pięknymi budynkami i parkami. Założył muzyczną akademię, chór i orkiestrę. W ten sposób kształcił u chłopów estetyczne przeżycia. W okresie półwiecza po śmierci Marchockiego chłopci budowali swoje chaty z dekoracyjnymi ozdobami i oknami pomalowanymi na czerwono. Robili to na wzór pałaców Marchockiego.

Nie można być charyzmatycznym liderem dla wszystkich ludzi jednocześnie. Charyzmatyczne panowanie prowadzi nieraz do autorytaryzmu. W tym przypadku Marchocki nie był wyjątkiem i miał odwagę ogłosić siebie

w kościele Królem, Ojcem i patriarchą. Jako lider nosił specjalne odzienie i akcesoria czyli togę berło, perukę i inne.

Nie idealizując postaci Ignacego Ścibor Marchockiego warto zaznaczyć, że nikt nie utracił prawdziwej wiary w Boga w jego majątkach. Charyzmatyczny autorytet Marchockiego opierał się nie tylko na irracjonalnych przesłankach, ale przede wszystkim na osiągnięciach jego reform. Świadectwem popularności Marchockiego wśród podwładnych są listy do Cara w Petersburgu podpisywane przez wszystkich mieszczan i wieśniaków z prośbą o łaskawe uwolnienie Marchockiego z więzienia, do którego był wtrącany przez czynowników carskich.

Carowi nie pozostawało nic innego jak wybaczyć kolejny raz Marchockiemu jego chimery i podziwiać jego umiłowanie przez poddanych.

Źródła:

1. *Podolskie eparchialne wiadomości 1889 r. Nr 33, str. 795. Art. pod tytułem „Walka miejscowej władzy eparchialnej z pogańskimi zwyczajami czczenia bogini Ceres”.*
2. *Dr Antoni Rolle: Hrabia Redux, Opowiadania Seria IV, Warszawa 1884 r. tom 2.*
3. *Biłyj O. P. i Biłyj P. A. Minkowieczczyzna, opis historyczny, Kamieniec Podolski 2004 r. str. 50*
4. *Neczytało W. W. Stosunki agrarne w Państwie Minkowieckim oraz Polacy na Podolu przekrój przez wieki. Jest to zbiór prac łącznie z materiałami z międzynarodowej konferencji w dniach 23-24 czerwca 1999 – Chmielnicki: oprac. Podole, 1999 . str. 152.*
5. *Rabowicz E. Ignacy Marchocki, Polski Słownik Biograficzny, Warszawa-Wrocław 1974 r. tom 10 str. 551.*
6. *Rosyjskie państwowe historyczne archiwum, zbiór 797, oprac. 2, arkuszy 5552 w 10 wiązkach.*
7. *Naukowe zapiski Centrum Marchockoznawstwa. Chmielnicki 2009 r. tom 1 str. 108.*
8. *Weber M. H Charyzmatyczne panowanie 1988 r. Nr 5.*
9. *Lew Bażenow, Hrabia Ignacy Marchocki w zagranicznej i ukraińskiej historiografii. Artykuł w Naukowych zapiskach Centrum Marchockoznawstwa 2009 r. tom 1 str. 10.*